

RTE MÄLLAR 2024

I VOOR

1. Alustame kohe nägude kontrolliga. Näete päikseprille armastavat muusikut, kes juba õige pea asub Eestit eurolavadel esindama. **Millise lavanime all on paremini tuntud Priit Tomson?**

2. Kui juba Priit Tomsoni-nimelistest meestest juttu oli, siis täpselt sama nime kannab ka endine korvpallur, kellel õnnestus Nõukogude Liidu koondise särgis lisaks MM-tiitlile võita ka olümpiapronks. **Millises pealinnas võitis Priit Tomson oma ainsa olümpiamedali?** Kõigist seni suveolümpiamänge võõrustanud linnadest asub just see kõige kõrgemal merepinnast. Linna kõrgus aitas ilmselt kaasa ka paljude maailmarekordite püstitamisele, näiteks Jim Hines jooksis seal esimese inimesena 100 m alla 10 sekundi.

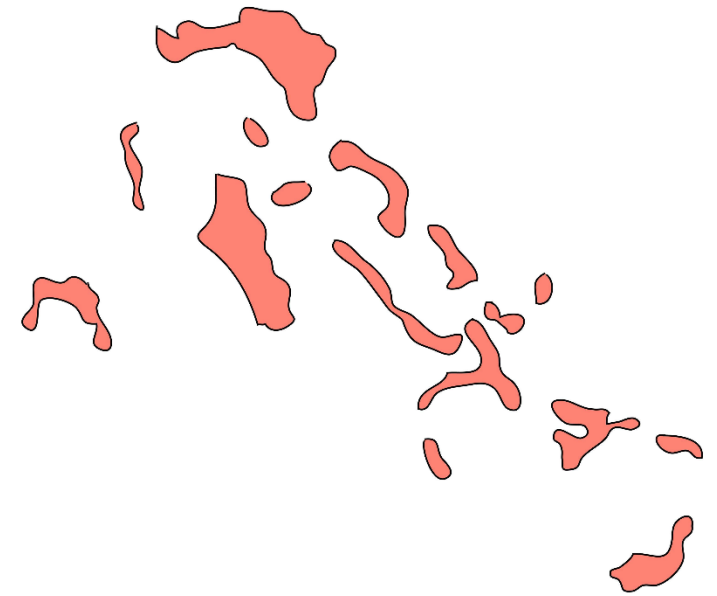
3. Sporti saab teha ka väga madalal. Madalaim maleolümpiat võõrustanud linn ja ühtlasi ka madalaimal asuv maailma pealinn on Bakuu (28 m allpool merepinda), kus on sündinud ka 8-kordne maleolümpia võitja Garri Kasparov. Mees kasutab oma ema perekonnanime, kuid sündides oli tema nimi hoopis Garik Kimovich ***, kus punktiirile sobib tema juudist isa perenimi. **Mis nimi?** Sama perekonnanime kannavad vendadest filmiprodutsendid, kellest üks sattus teatud põhjustel meedia kõrgendatud huviorbiiti 2017. aastal. Näete ka vendade asutatud filmistuudio logo, mis tänaseks on pillid kotti pakkinud.

4. Eelmises küsimuses mainitud filmikompanii üheks edukaimaks filmiks on kahtlemata parima filmi Oscari pälvinud 2010. aasta linat eos. Näete pildil Guy Pearce'i kehastamas selles filmis Edward VIII, kelle nimi on loodetavasti tuttav kõigile RT liikmetele, sest just tema kõnest saadi inspiratsiooni meie liikumise loomiseks. **Mis film?**

5. Pärast seda kui Edward VIII troonist loobus ja Wallis Simpsoniga abiellus, määrati ta ühe toonase Briti asumaa kindralkuberneriks. Edward saabus sinna Excaliburi-nimelise laeva pardal 1940. aastal ning oli ametis peaaegu Teise maailmasõja lõpuni. Asumaa kuulutas end 1973. aastal iseseisvaks ning tänapäeval elab selles riigis enam-vähem sama palju inimesi kui Tallinnas. Riigi nimi esineb nii ühe Boney M.-i laulu kui ka selle põhjal tehtud PS Troika kaverloo pealkirjas. PS Troika versiooni refräänis kõlavad fraasid: „Minu naine peab *** peale saama“ ja „Parem peakski ta *** peale jääma.“ **Mis riik?**

6. Kui juba teema PS Troika peale läks, siis ei saa mööda nende kuulsaimast hitist „Põdrakasvataja laul“, kus mainitakse sõna „viin“ üle 100 korra. Kuna paljudel selle peale ilmselt juba neelud käivad, siis olgu siin ka üks küsimus viina kohta.

2019. aastal lisandus Liviko tootevalikusse viin, mis on nimetatud ühe Saaremaal Lahetaguse mõisas sündinud mehe järgi. Viin anti välja tema kuulsaima saavutuse 200. aastapäeva puhul. **Kes on see mees**, kelle auks on muu hulgas nimetatud ka üks meist väga kaugel asuv veekogu?

7. Meist väga kaugel asuvale veekogule on nime andnud ka Vanas Testamendis mainitud valitseja, kelle nime kannab meri Vaikses ookeanis. See piirneb edelas Uus-Guinea saare, lõunas Korallimere ning loodes Bismarcki saarestikuga. Uskumuste kohaselt oli selle mehe omanduses maagiline pitsatsõrmus, mis andis talle võime rääkida loomadega. Valitsejaga sama nime kannab ka luuletamisega tegelev tuntud eesti kirjandustegelane, keda on kinolinal kehastanud näiteks Karl Robert Saaremäe. **Kes on see merele nime andnud piiblitegelane?**

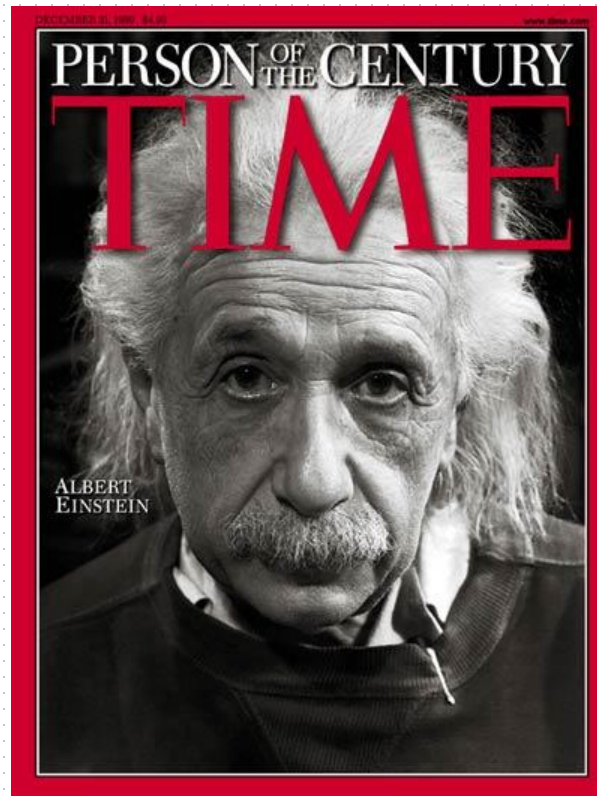
8. Piibellike nimedega jätkates... Nähtav maal kannab pealkirja „Püha Antoniuse kiusamine“ ning seda võib imetleda Texase osariigis asuvas Kimbelli muuseumis. See on ühe Itaalia kunstniku esimene teadaolev maal, mille ta maalis vaid 12- või 13-aastasena. Mees oli viljakas nii maalikunstniku kui ka skulptorina ning oma aja kohta oli ta ka väga pikaealine, elades 88-aastaseks. Kuigi mehe käe all valmis ohtralt kunstiteoseid, signeeris ta neist vaid ühe. Selleks on maailmakuulus skulptuur, mis paikneb Vatikanis Püha Peetruse basiilikas. **Kes on see piibelliku nimega renessansiajastu suurkuju?**

9. Püha Antoniuse võitlus deemonitega on olnud inspiratsiooniks ka režissöör Veiko Õunpuule filmi „Püha Tõnu kiusamine“ loomisel. Filmi alguses imetleb Juhan Ulfsaki kehastatav äsja autoavarii üle elanud verine ja üleni porine külajõmm Taavi Eelmaa kehastatava peategelase Tõnu uhket autot ning palub tungivalt, et saaks autosse sisse istuda. **Mis firma autoga sõidab Tõnu filmis „Püha Tõnu kiusamine“?** 1919. aastal loodud firma sai nime asutaja järgi ning selle peakorter asub Crewe linnas Inglismaal. Viimasel ajal on firma tuntusele kaasa aidanud endine *cheerleader* ehk ergutustüdruk Alla Bruletova.

10. Pisut üllatuslikult tegeles ülikooliaastatel *cheerlead*'imisega ka mees, kelle ajakiri Time 20. sajandi tähtsaimate inimeste nimekirjas Albert Einsteini ja Mahatma Gandhi järel kolmandale kohale valis. Ootamatuks teeb selle fakt, et mees jäi 39-aastaselt haiguse tagajärjel ratastooli ning veetis selles ka oma elu kuulsusrikkamad aastad, kuigi üritas oma puuet laia üldsuse eest võimalusel varjata. **Kes on see 20. sajandi suurkuju ja eks-*cheerleader*?**

11. Üks maailma suuremaid ratastoolide tootjaid on Saksa firma Ottobock, mille Eesti kontor asub ühel Lasnamäe linnaosa tänaval hoones numbriga 72. See tänav sai nime 1902. aastal Tallinna ülemise tuletorni toonase välimuse järgi, kuid tänapäeval see majaka välimuses ei ilmne. Tuletorn ise asub aadressil Tuletorni 1 ning küsitav tänav saab alguse mõnisada meetrit eemal. **Mis tänav?**

12. Tuletorni oli kujutatud ka Tartumaal asunud Meeksi valla vapil, kuid 2017. aastal liideti see Räpina ja Veriora vallaga ning Räpina valla nime all kuulub see nüüd Põlvamaa alla. Vapil kujutatud tuletorn asub ühes Peipsi lõunaosa ja Lämmijärve kaldal asuvas alevikus ning tuletorni kõrval paikneb ka piirivalvekordon. Aleviku aitas televaatajate jaoks kaardile paigutada 2008. aastal „Reporter“ saates kurikuulsa intervjuu andnud noormees, kes tahtis suurena rullnokaks saada. Infot tema edasise saatuse kohta küll napib, aga osade allikate kohaselt on noormees oma kunagise unistuse tänaseks ka ellu viinud. **Mis alevik?**

VASTUSED 1–12

1. Alustame kohe nägude kontrolliga. Näete päikseprille armastavat muusikut, kes juba õige pea asub Eestit eurolavadel esindama. **Millise lavanime all on paremini tuntud Priit Tomson?**

LANCELOT

2. Kui juba Priit Tomsoni-nimelistest meestest juttu oli, siis täpselt sama nime kannab ka endine korvpallur, kellel õnnestus Nõukogude Liidu koondise särgis lisaks MM-tiitlile võita ka olümpiapronks. **Millises pealinnas võitis Priit Tomson oma ainsa olümpiamedali?** Kõigist seni suveolümpiamänge võõrustanud linnadest asub just see kõige kõrgemal merepinnast. Linna kõrgus aitas ilmselt kaasa ka paljude maailmarekordite püstitamisele, näiteks Jim Hines jooksis seal esimese inimesena 100 m alla 10 sekundi.

MEXICO CITY (1968)

3. Sporti saab teha ka väga madalal. Madalaim maleolümpiat võõrustanud linn ja ühtlasi ka madalaimal asuv maailma pealinn on Bakuu (28 m allpool merepinda), kus on sündinud ka 8-kordne maleolümpia võitja Garri Kasparov. Mees kasutab oma ema perekonnanime, kuid sündides oli tema nimi hoopis Garik Kimovich ***, kus punktiirile sobib tema juudist isa perenimi. **Mis nimi?** Sama perekonnanime kannavad vendadest filmiprodutsendid, kellest üks sattus teatud põhjustel meedia kõrgendatud huviorbiiti 2017. aastal. Näete ka vendade asutatud filmistuudio logo, mis tänaseks on pillid kotti pakkinud.

WEINSTEIN

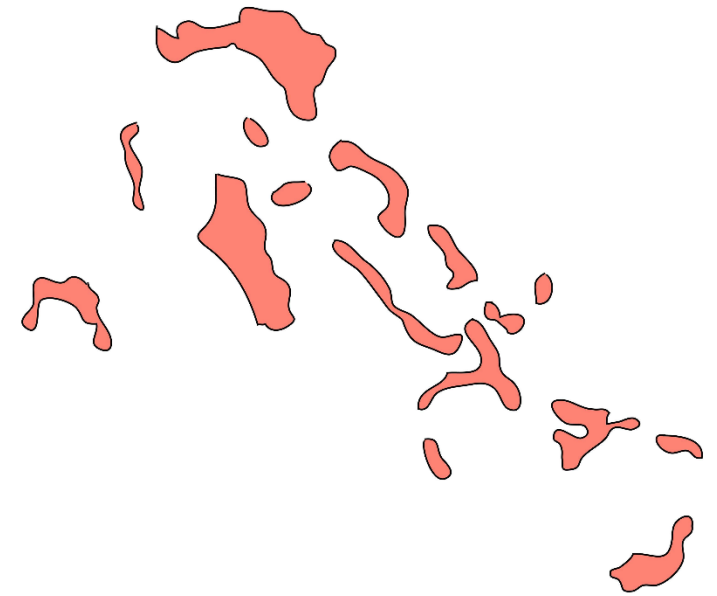
4. Eelmises küsimuses mainitud filmikompanii üheks edukaimaks filmiks on kahtlemata parima filmi Oscari pälvinud 2010. aasta linat eos. Näete pildil Guy Pearce'i kehastamas selles filmis Edward VIII, kelle nimi on loodetavasti tuttav kõigile RT liikmetele, sest just tema kõnest saadi inspiratsiooni meie liikumise loomiseks. **Mis film?**

„KUNINGA KÕNE“ / „THE KING’S SPEECH“

5. Pärast seda kui Edward VIII troonist loobus ja Wallis Simpsoniga abiellus, määrati ta ühe toonase Briti asumaa kindralkuberneriks. Edward saabus sinna Excaliburi-nimelise laeva pardal 1940. aastal ning oli ametis peaaegu Teise maailmasõja lõpuni. Asumaa kuulutas end 1973. aastal iseseisvaks ning tänapäeval elab selles riigis enam-vähem sama palju inimesi kui Tallinnas. Riigi nimi esineb nii ühe Boney M.-i laulu kui ka selle põhjal tehtud PS Troika kaverloo pealkirjas. PS Troika versiooni refräänis kõlavad fraasid: „Minu naine peab *** peale saama“ ja „Parem peakski ta *** peale jääma.“ **Mis riik?**

BAHAMA

6. Kui juba teema PS Troika peale läks, siis ei saa mööda nende kuulsaimast hitist „Põdrakasvataja laul“, kus mainitakse sõna „viin“ üle 100 korra. Kuna paljudel selle peale ilmselt juba neelud käivad, siis olgu siin ka üks küsimus viina kohta.

2019. aastal lisandus Liviko tootevalikusse viin, mis on nimetatud ühe Saaremaal Lahetaguse mõisas sündinud mehe järgi. Viin anti välja tema kuulsaima saavutuse 200. aastapäeva puhul. **Kes on see mees**, kelle auks on muu hulgas nimetatud ka üks meist väga kaugel asuv veekogu?

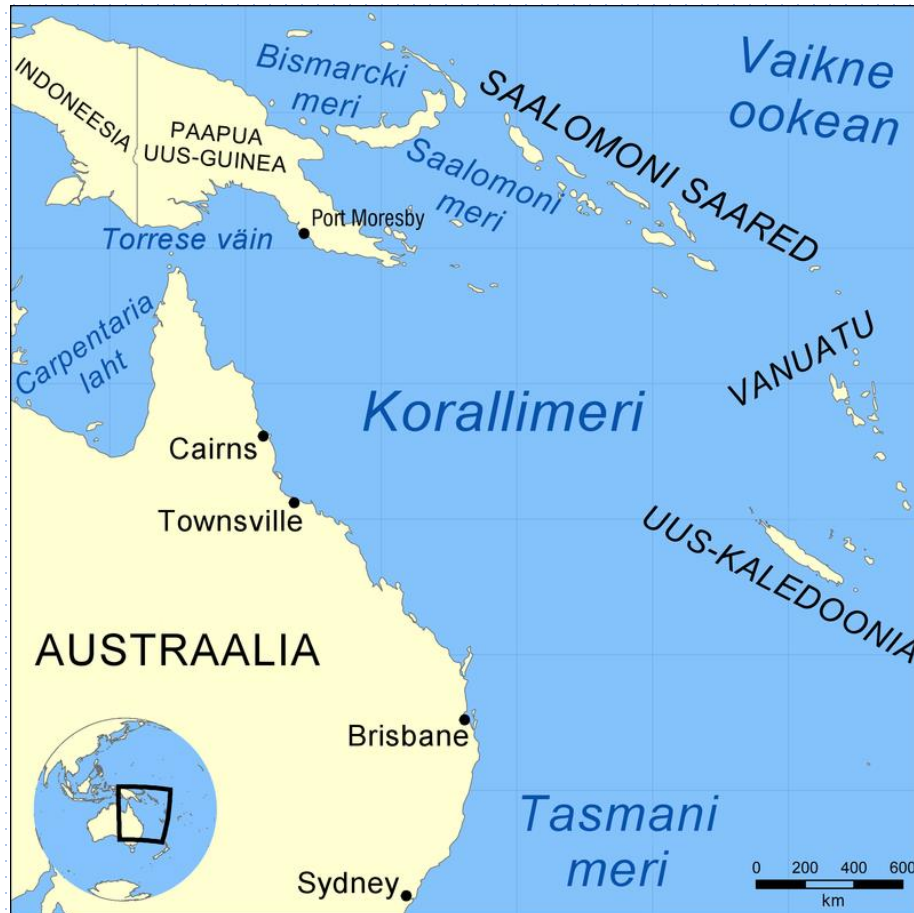
Fabian Gottlieb von BELLINGSHAUSEN

7. Meist väga kaugel asuvale veekogule on nime andnud ka Vanas Testamendis mainitud valitseja, kelle nime kannab meri Vaikses ookeanis. See piirneb edelas Uus-Guinea saare, lõunas Korallimere ning loodes Bismarcki saarestikuga. Uskumuste kohaselt oli selle mehe omanduses maagiline pitsatsõrmus, mis andis talle võime rääkida loomadega. Valitsejaga sama nime kannab ka luuletamisega tegelev tuntud eesti kirjandustegelane, keda on kinolinal kehastanud näiteks Karl Robert Saaremäe. **Kes on see merele nime andnud piiblitegelane?**

SAALOMON

8. Piibellike nimedega jätkates... Nähtav maal kannab pealkirja „Püha Antoniuse kiusamine“ ning seda võib imetleda Texase osariigis asuvas Kimbelli muuseumis. See on ühe Itaalia kunstniku esimene teadaolev maal, mille ta maalis vaid 12- või 13-aastasena. Mees oli viljakas nii maalikunstniku kui ka skulptorina ning oma aja kohta oli ta ka väga pikaealine, elades 88-aastaseks. Kuigi mehe käe all valmis ohtralt kunstiteoseid, signeeris ta neist vaid ühe. Selleks on maailmakuulus skulptuur, mis paikneb Vatikanis Püha Peetruse basiilikas. **Kes on see piibelliku nimega renessansiajastu suurkuju?**

MICHELANGELO Buonarroti

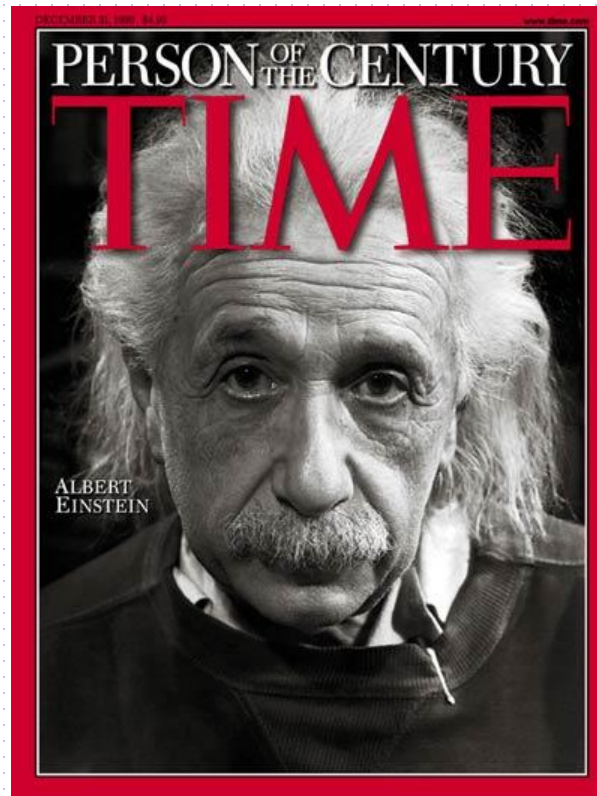
9. Püha Antoniuse võitlus deemonitega on olnud inspiratsiooniks ka režissöör Veiko Õunpuule filmi „Püha Tõnu kiusamine“ loomisel. Filmi alguses imetleb Juhan Ulfsaki kehastatav äsja autoavarii üle elanud verine ja üleni porine külajõmm Taavi Eelmaa kehastatava peategelase Tõnu uhket autot ning palub tungivalt, et saaks autosse sisse istuda. **Mis firma autoga sõidab Tõnu filmis „Püha Tõnu kiusamine“?** 1919. aastal loodud firma sai nime asutaja järgi ning selle peakorter asub Crewe linnas Inglismaal. Viimasel ajal on firma tuntusele kaasa aidanud endine *cheerleader* ehk ergutustüdruk Alla Bruletova.

BENTLEY

10. Pisut üllatuslikult tegeles ülikooliaastatel *cheerlead*'imisega ka mees, kelle ajakiri Time 20. sajandi tähtsaimate inimeste nimekirjas Albert Einsteini ja Mahatma Gandhi järel kolmandale kohale valis. Ootamatuks teeb selle fakt, et mees jäi 39-aastaselt haiguse tagajärjel ratastooli ning veetis selles ka oma elu kuulsusrikkamad aastad, kuigi üritas oma puuet laia üldsuse eest võimalusel varjata. **Kes on see 20. sajandi suurkuju ja eks-*cheerleader*?**

Franklin Delano ROOSEVELT

11. Üks maailma suuremaid ratastoolide tootjaid on Saksa firma Ottobock, mille Eesti kontor asub ühel Lasnamäe linnaosa tänaval hoones numbriga 72. See tänav sai nime 1902. aastal Tallinna ülemise tuletorni toonase välimuse järgi, kuid tänapäeval see majaka välimuses ei ilmne. Tuletorn ise asub aadressil Tuletorni 1 ning küsitav tänav saab alguse mõnisada meetrit eemal. **Mis tänav?**

PUNANE TÄNAV

12. Tuletorni oli kujutatud ka Tartumaal asunud Meeksi valla vapil, kuid 2017. aastal liideti see Räpina ja Veriora vallaga ning Räpina valla nime all kuulub see nüüd Põlvamaa alla. Vapil kujutatud tuletorn asub ühes Peipsi lõunaosa ja Lämmijärve kaldal asuvas alevikus ning tuletorni kõrval paikneb ka piirivalvekordon. Aleviku aitas televaatajate jaoks kaardile paigutada 2008. aastal „Reporter“ saates kurikuulsa intervjuu andnud noormees, kes tahtis suurena rullnokaks saada. Infot tema edasise saatuse kohta küll napib, aga osade allikate kohaselt on noormees oma kunagise unistuse tänaseks ka ellu viinud. **Mis alevik?**

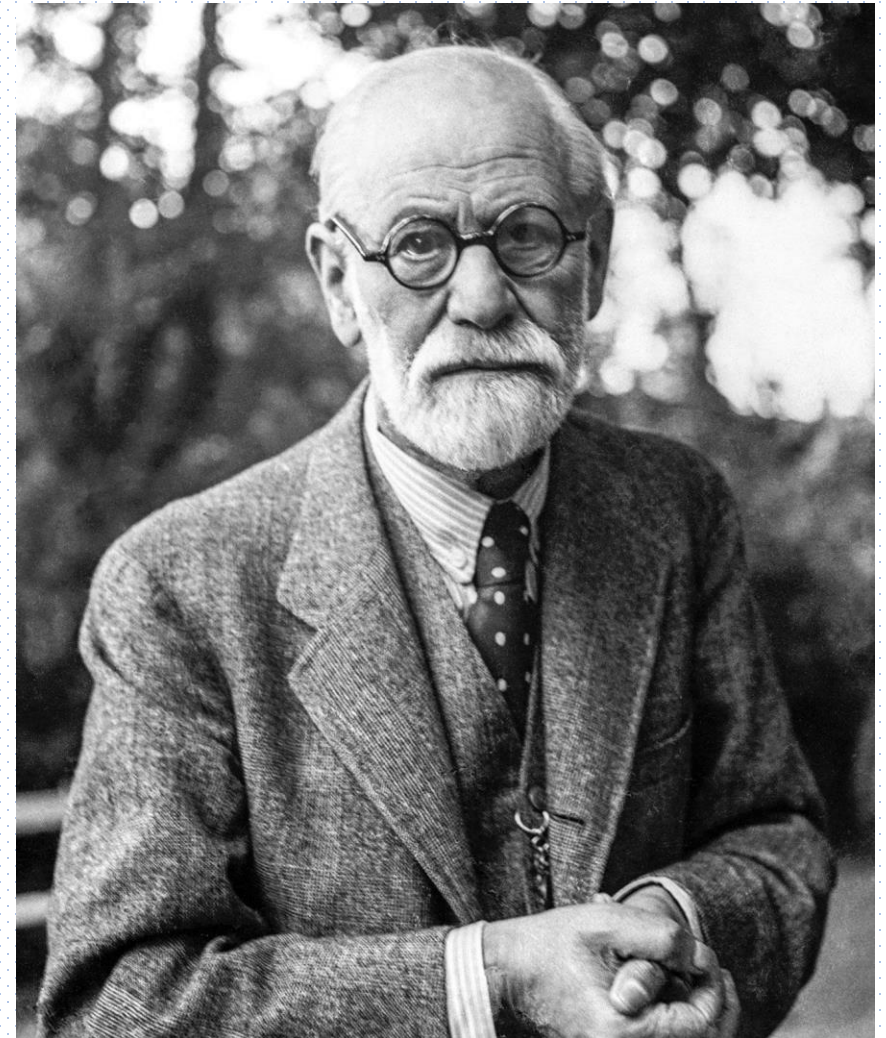

MEHIKOORMA

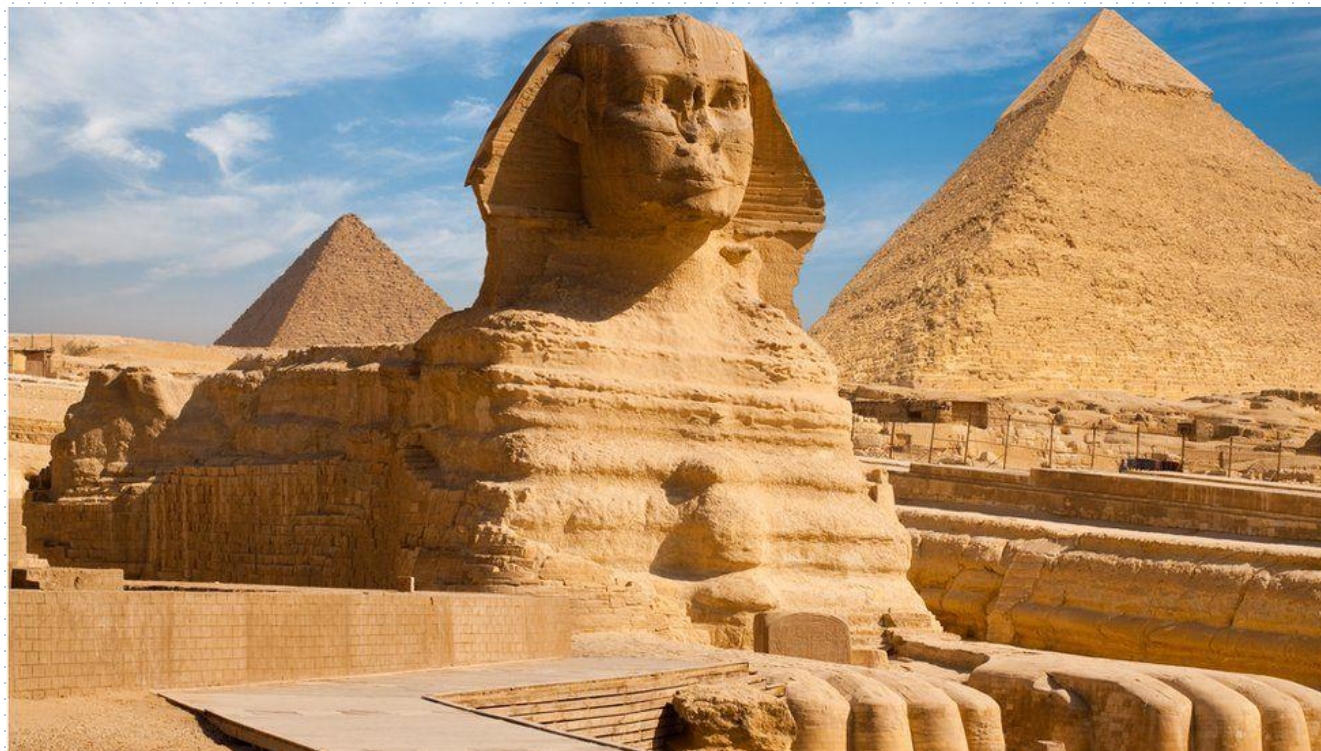

II VOOR

13. Mehikoorma vana venepärane nimi on Ismene, mis tuleb ilmselt tõlkes kitsast kohta, järvekitsust, väina või lahte tähistavast sõnast *узмень*. Ismene-nimeline naistegelane esineb ka vanakreeka mütoloogias. Ta on kuningatütar, kelle ema on lokaste, õde Antigone, vendadeks Eteokles ja Polyneikes. Kuulsaim pereliige on aga Ismene isa, keda võiks pidada ka üheks mälumängu pioneeriks, kuna ta suutis vastata Sfinksi-nimelise koletise mõistatustele ja seeläbi koletise alistada. Tegelase kuulsusele on kaasa aidanud ka pildil nähtav habemik (1856–1939). **Kes oli Ismene isa?**

14. Sfinksi nimi tähendab vanakreeka keeles ühe teatud vägivaldse toimingu sooritajat, mille käigus on võimalik oma ohvrit tappa. Sel viisil on oma lõpu leidnud ka mitmed tuntud ajaloolised isikud, näiteks paavst Stephanus VI, Kanada poliitik Pierre Laporte, Rooma keiser Commodus, Etioopia keiser Haile Selassie I, Vene tsaarid Paul I ja Fjodor II jpt. **Millisele vägivaldsele teole viitab Sfinksi nimi?**

15. Eelmises küsimuses mainitud Saalomoni dünastiasse kuulunud Etioopia keisri Haile Selassie I ehk Ras Tafari Makonneni järgi on saanud nime rastafarianism. Selle usundi järgijad peavad Haile Selassiet prohvetiks ja Jeesuse kehastuseks ning Etioopiat tõotatud maaks ja maiseks paradiisiks, mida nad nimetavad Siioniks. Siooni pörgulikuks vastandiks on aga valgete poolt peale surutud läänemaailma ühiskondlik elukorraldus, mida nad tähistavad ühe iidse linna nimega. **Mis linn?** Linna järgi sai nime ka üks endine Eesti folkdžässi ansambel ning linna kõrgeimat ehitist on oma maalidel kujutanud paljud kunstnikud, sh Pieter Brueghel vanem.

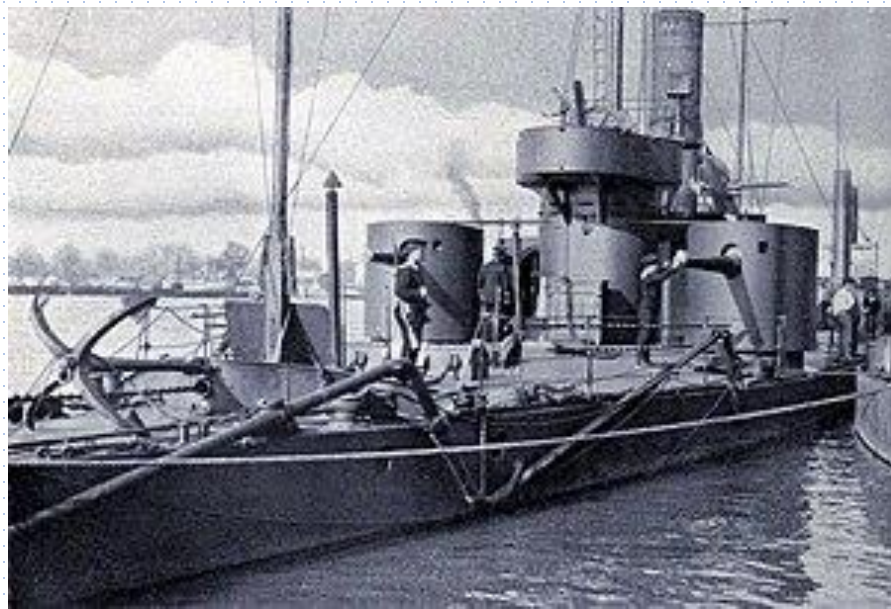
16. Haile Selassie ehk Ras Tafari Makonnen pole sugugi ainus kuulus Makonneni-nimeline. Üks tuntud laulja kasutab keskmise nimena oma etiooplasest isa nime Makkonen, mille on ilmselt põhjustanud apsakas nime Makonnen ladina tähestikku transkribeerimisel. 1. jaanuaril 2023 sai ühest tema laulust kõigi aegade kuulatatuim lugu Spotifys ning seda tiitlit hoiab ta ka hetkel. **Kes on see laulja?** Näete tema nime amharikeelset versiooni.

አቤል መኮንን ተስፋዬ

17. Ja see pole veel kõik! 2015. aastal lahkus meie seast soomlane Matti Makkonen, keda on nimetatud ka SMS-i isaks, kuna tema eestvedamisel arendati 1994. aastal välja Nokia 2010 telefon, mis oli kõige esimene mobiiltelefon, millega võimaldati kasutajatel omavahel SMS-sõnumeid saata. Ajaloo esimese SMS-i saatis aga Vodafone'i võrgus oma arvutist kolleegi telefoni peale noor briti insener Neil Papworth 3. detsembril 1992. Tema sõnum koosnes kahest sõnast ning kahtlemata saadetakse samast kahest sõnast koosnevaid sõnumeid ka tänasel päeval iga-aastaselt miljonite kaupa. Sõnumi sisu arvestades oleks noormees võinud oma ajastusega küll õige pisut oodata. **Millised kaks sõna moodustasid maailma esimese SMS-i?**

18. Tähekombinatsioon SMS (Seiner Majestät Schiff) käis ka kõigi Austria-Ungari laevanimede ette. Üks neist, SMS Bodrog valmis 1904. aastal ja läks ajalukku 29. juulil 1914 kui kell 1:00 öösel avas laev tule ühe linna lähistel asuva raudteesilla pihta ning tegi sellega Esimese maailmasõja esimesed lasud. **Mis linna juures need lasud tehti?** 1920. aastal läks laev teise riigi käsutusse ning selle uueks nimeks sai Sava. Kui Slovakkias ja Ungaris voolav Bodrog on Doonau lisajõe Tisza lisajõgi, siis Sava on samuti Doonau lisajõgi ning suubub Doonausse küsitavas linnas. See on Viini ja Budapesti järel suuruselt kolmas linn Doonau kaldal. Tänapäeval on laev restaureeritud ning selles tegutseb muuseum.

19. Doonau lainete järgi on saanud nime ka Saksamaal ja Austrias populaarne Donauwelle kook, kuhu lisatakse hapukirsse ja võikreemi ning mis seejärel šokolaadiglasuuriga kaetakse. Koogil on ka paralleelnimetus, mis on tuletatud ühe 19. sajandi alguses ilmunud saksa kirjandusteose peategelase nimest, kuna koogis esinevad värvid sarnanevad küsitava kirjandustegelase kirjelduses mainitud värvidele – must, punane ja valge. Arvatakse, et tegelase prototüübiks võis olla 16. sajandil elanud krahvinna Margaretha von Waldeck. **Kes on see Donauwelle koogile paralleelnimetuse andnud kirjandustegelane?**

20. Kui eelmises küsimuses mainitud mustale, punasele ja valgele lisame ka rohelse, saame Palestiina lipuvärvid. Selle värvikombinatsiooni tõttu on saanud Palestiina vabadusliikumise sümboliks üks taim, ladinakeelse nimega *Citrullus lanatus*, mille vilja kujutisi kohtab sageli sealse tänavapildis ning meeleavaldustel. Vili liigitub bioloogiliselt puuviljaks ning selle viis suurimat kasvatajat on Hiina, Türgi, India, Iraan ja Alžeeria. **Mis puuvili?**

21. Hulgaliselt värvilisi puuvilju leiab ka särke ja aluspesu tootva USA firma Fruit of the Loom logolt. Firmale kuulub ka üks maailmakuulus spordivarustuse kaubamärk, mis toodab peamiselt palle. Kui see 1876. aastal Chicagos rajati, toodeti algselt pesapalli palle, kuid tänapäeval on nende ilmselt tuntuimaks toodanguks korvpallid. Vahemikus 1983–2021 mängiti nende pallidega ka NBA-s, seejärel aga hakati taas kasutama nende suurima rivaali Wilsoni toodangut. **Mis on see Fruit of the Loomile kuuluv pallitootja?**

FRUIT^{OF}_{THE} LOOM[®]

22. Kuulsaim pall filmiajaloos on ilmselt Tom Hanksi võrkpallist sõber Wilson filmis „Kaldale uhutud“. Veidral kombel on Tom Hanksi abikaasa näitlejanna Rita Wilson. 2020. aastal sattus paar meediapilti, kui selgus, et nad olid Austraalias koroonaviirusesse haigestunud. Samal aastal ilmus film, mis heitis selle üle ka nalja. Nimelt vabaneb filmi peategelane pärast 14 aastat Gulagi sunnitöölaagrist ja saadetakse missioonile. Filmi lõpus selgub, et enese teadmata oli just tema koroonaviiruse nullpatsient ning oma rännakute ja seikluste ajal oli ta haigust jõudsalt levitanud. Korraks näidatakse filmis ka iseennast kehastavat Tom Hanksi, kes annab peategelasele autogrammi, samal ajal kui peategelane tema peale köhib. **Mis film?** Olgu veel vihjeks öeldud, et tegemist järjefilmiga.

23. Kui eelmise küsimuse filmis veetis peategelane sunnitöölaagris 14 aastat, siis ühe muusikali algul vabaneb peategelane vanglast pärast 19 aastat. Muusikali jooksul viidatakse talle korduvalt kui vang number 24601. Viimati võis muusikali Eesti lavalaudadel näha eelmise aastal lõpul Vanemuises ning teater on teatanud, et suure publikumenu tõttu saab seda taas kaeda ka järgmisel hooajal. Eelpool mainitud tegelase rolli kehastab Mikk Saar, varasemalt on seda teinud ka Koit Toome ja Jassi Zahharov. **Mis muusikal?**

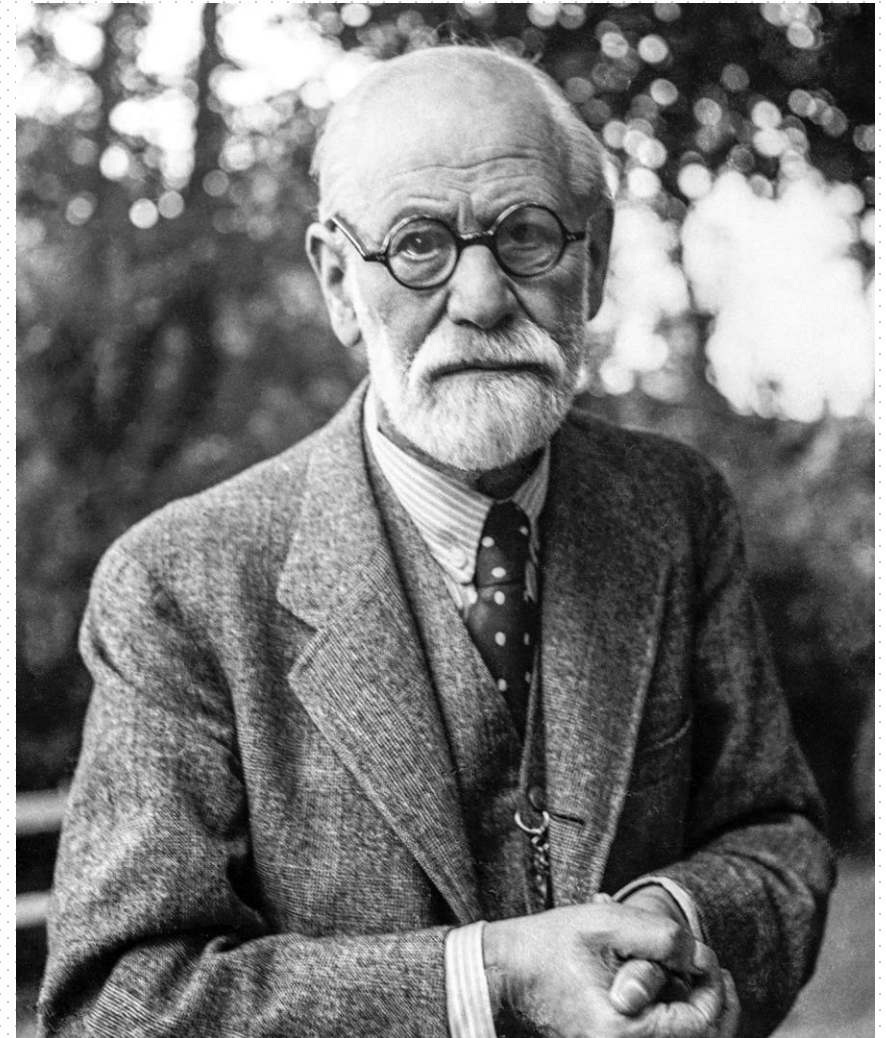
24. Järgmise aasta algul etendatakse eelnevalt küsitud muusikali ka Malmö Arena laval. Kuid juba kuu aja pärast kõlab samal laval kaunis eesti keel, kui Eurovisiooni võistlustulle astuvad Puuluup ja 5Miinust, sh muidugi ka tänase mängu esimese küsimuse kangelane Lancelot. Eesti keelt kuuleb Eurovisioonil küllaltki harva. Veidral kombel juhtus see viimati samuti Malmö Arena laval ning ka tookord oli Rootsile eelnevalt korraldusõiguse võitnud Loreen. **Kes on seni viimane Eurovisioonil eestikeelset laulu esitanud artist?** Tema nimi on mugandatud versioon Rootsi kaitsepühaku nimest, kes elas ja tegutses 14. sajandil Vadstena kloostri, Malmöst u 375 km põhjapool.

VIIGILAHUTAJA: Mitu punkti sai mainitud lugu Eurovisiooni võistluse finaalis?

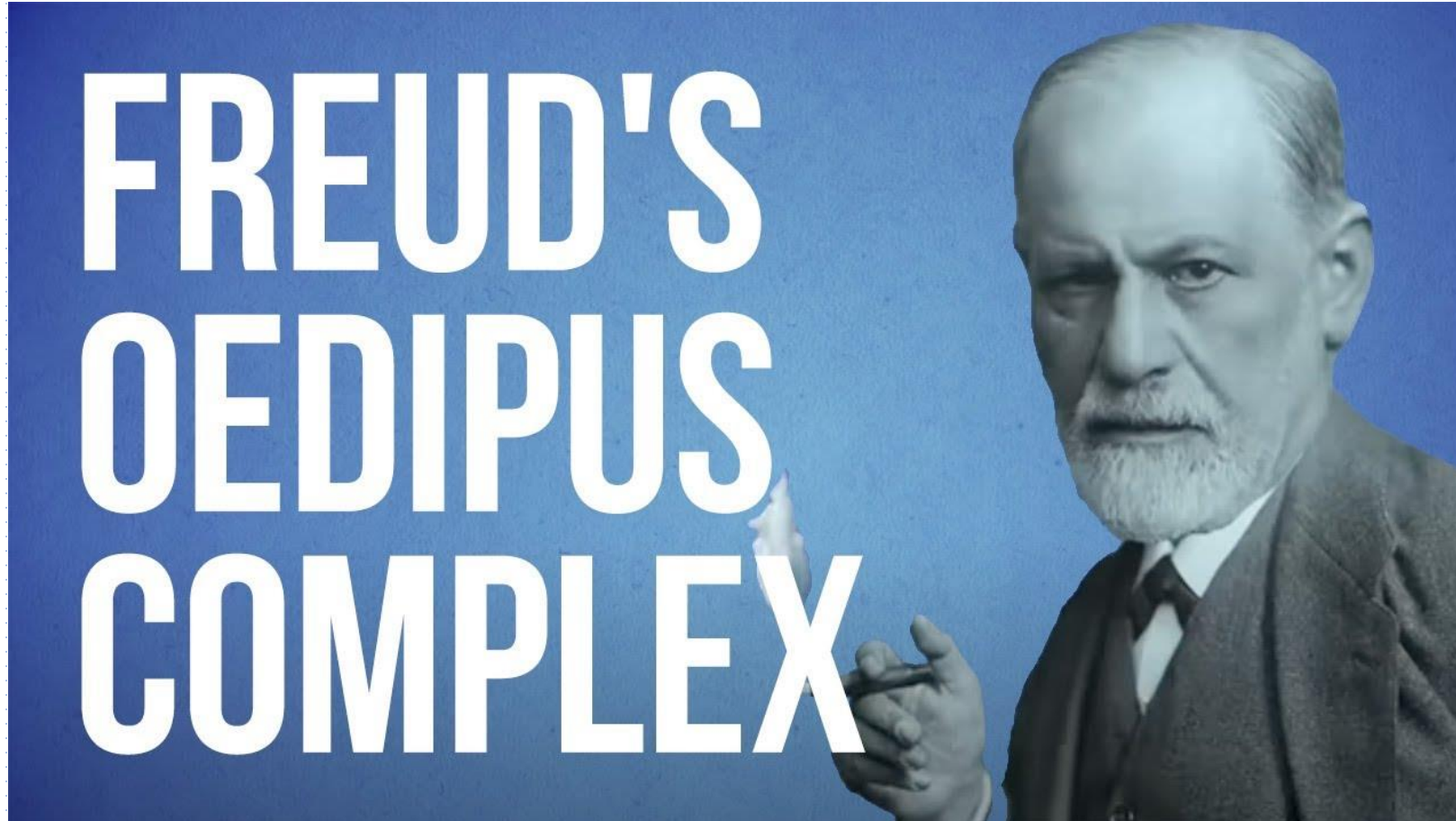

VASTUSED 13–24

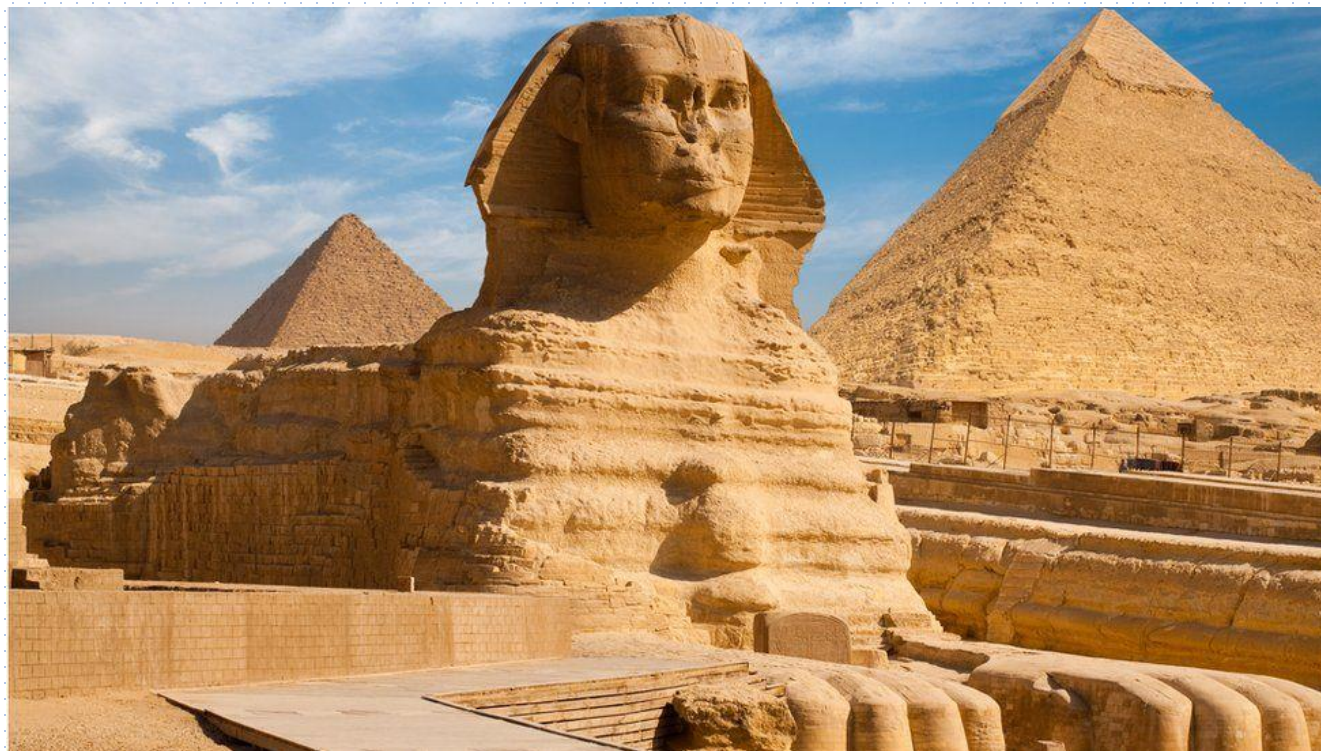
13. Mehikoorma vana venepärane nimi on Ismene, mis tuleb ilmselt tõlkes kitsast kohta, järvekitsust, väina või lahte tähistavast sõnast *узмень*. Ismene-nimeline naistegelane esineb ka vanakreeka mütoloogias. Ta on kuningatütar, kelle ema on lokaste, õde Antigone, vendadeks Eteokles ja Polyneikes. Kuulsaim pereliige on aga Ismene isa, keda võiks pidada ka üheks mälumängu pioneeriks, kuna ta suutis vastata Sfinksi-nimelise koletise mõistatustele ja seeläbi koletise alistada. Tegelase kuulsusele on kaasa aidanud ka pildil nähtav habemik (1856–1939). **Kes oli Ismene isa?**

OIDIPUS

14. Sfinksi nimi tähendab vanakreeka keeles ühe teatud vägivaldse toimingu sooritajat, mille käigus on võimalik oma ohvrit tappa. Sel viisil on oma lõpu leidnud ka mitmed tuntud ajaloolised isikud, näiteks paavst Stephanus VI, Kanada poliitik Pierre Laporte, Rooma keiser Commodus, Etioopia keiser Haile Selassie I, Vene tsaarid Paul I ja Fjodor II jpt. **Millisele vägivaldsele teole viitab Sfinksi nimi?**

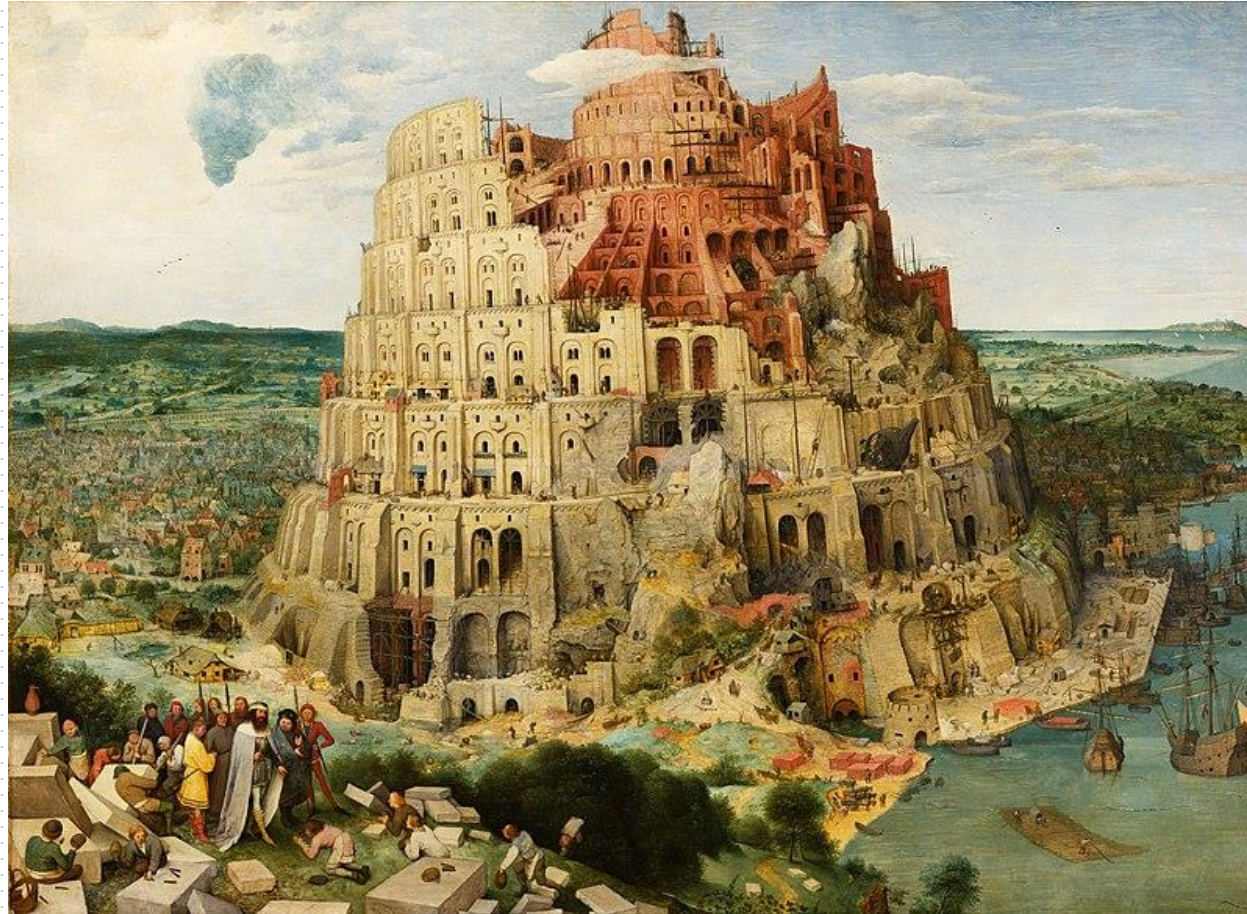
KÄGISTAJA / KÄGISTAMINE

15. Eelmises küsimuses mainitud Saalomoni dünastiasse kuulunud Etioopia keisri Haile Selassie I ehk Ras Tafari Makonneni järgi on saanud nime rastafarianism. Selle usundi järgijad peavad Haile Selassiet prohvetiks ja Jeesuse kehastuseks ning Etioopiat tõotatud maaks ja maiseks paradiisiks, mida nad nimetavad Siioniks. Siioni põrgulikuks vastandiks on aga valgete poolt peale surutud läänemaailma ühiskondlik elukorraldus, mida nad tähistavad ühe iidse linna nimega. **Mis linn?** Linna järgi sai nime ka üks endine Eesti folkdžässi ansambel ning linna kõrgeimat ehitist on oma maalidel kujutanud paljud kunstnikud, sh Pieter Brueghel vanem.

BABÜLON / PAABEL

16. Haile Selassie ehk Ras Tafari Makonnen pole sugugi ainus kuulus Makonneni-nimeline. Üks tuntud laulja kasutab keskmise nimena oma etiooplasest isa nime Makkonen, mille on ilmselt põhjustanud apsakas nime Makonnen ladina tähestikku transkribeerimisel. 1. jaanuaril 2023 sai ühest tema laulust kõigi aegade kuulataim lugu Spotifys ning seda tiitlit hoiab ta ka hetkel. **Kes on see laulja?** Näete tema nime amharikeelset versiooni.

አቤል መኮንን ተስፋዬ

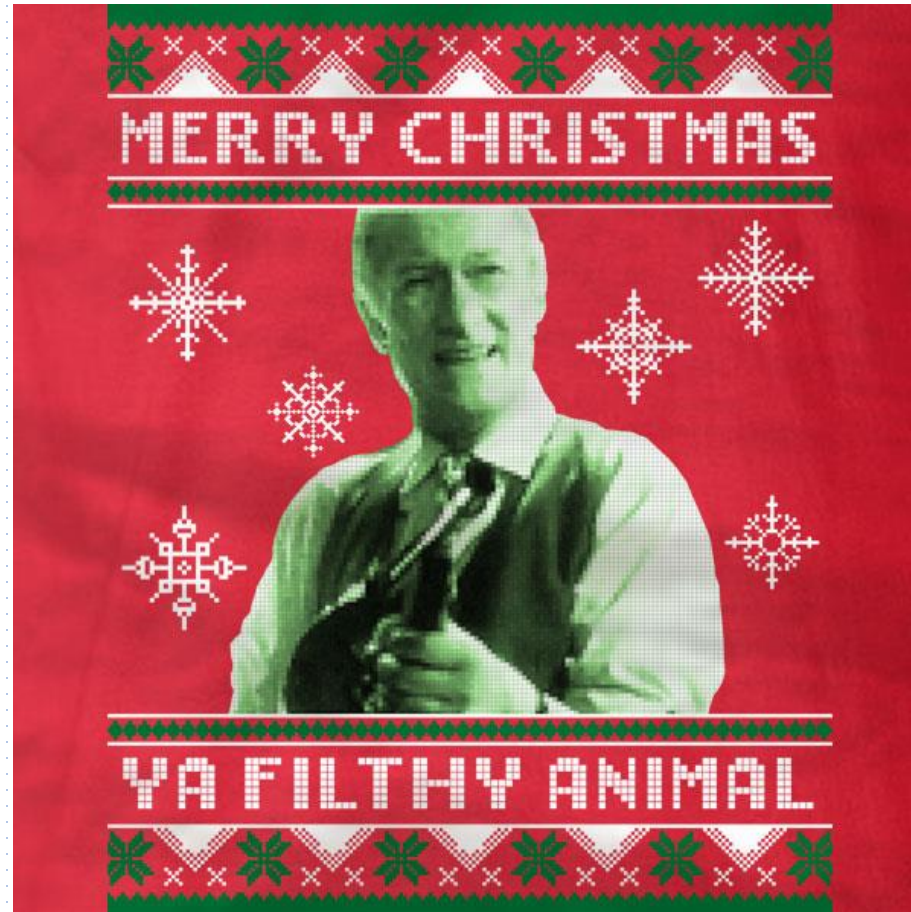
THE WEEKND (Abel Makkonen Tesfaye)

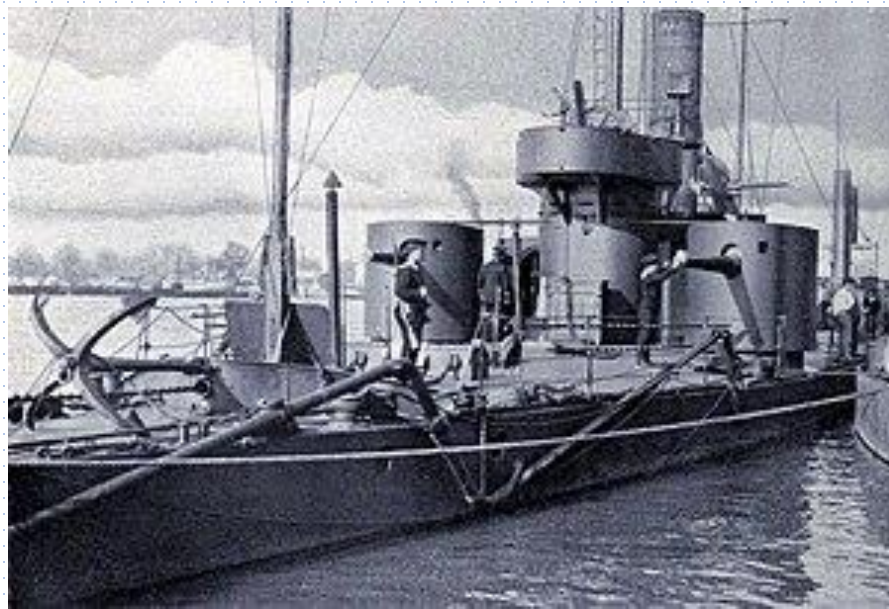
17. Ja see pole veel kõik! 2015. aastal lahkus meie seast soomlane Matti Makkonen, keda on nimetatud ka SMS-i isaks, kuna tema eestvedamisel arendati 1994. aastal välja Nokia 2010 telefon, mis oli kõige esimene mobiiltelefon, millega võimaldati kasutajatel omavahel SMS-sõnumeid saata. Ajaloo esimese SMS-i saatis aga Vodafone'i võrgus oma arvutist kolleegi telefoni peale noor briti insener Neil Papworth 3. detsembril 1992. Tema sõnum koosnes kahest sõnast ning kahtlemata saadetakse samast kahest sõnast koosnevaid sõnumeid ka tänasel päeval iga-aastaselt miljonite kaupa. Sõnumi sisu arvestades oleks noormees võinud oma ajastusega küll õige pisut oodata. **Millised kaks sõna moodustasid maailma esimese SMS-i?**

„MERRY CHRISTMAS“

18. Tähekombinatsioon SMS (Seiner Majestät Schiff) käis ka kõigi Austria-Ungari laevanimede ette. Üks neist, SMS Bodrog valmis 1904. aastal ja läks ajalukku 29. juulil 1914 kui kell 1:00 öösel avas laev tule ühe linna lähisel asuva raudteesilla pihta ning tegi sellega Esimese maailmasõja esimesed lasud. **Mis linna juures need lasud tehti?** 1920. aastal läks laev teise riigi käsutusse ning selle uueks nimeks sai Sava. Kui Slovakkias ja Ungaris voolav Bodrog on Doonau lisajõe Tisza lisajõgi, siis Sava on samuti Doonau lisajõgi ning suubub Doonausse küsitavas linnas. See on Viini ja Budapesti järel suuruselt kolmas linn Doonau kaldal. Tänapäeval on laev restaureeritud ning selles tegutseb muuseum.

BELGRAD

19. Doonau lainete järgi on saanud nime ka Saksamaal ja Austrias populaarne Donauwelle kook, kuhu lisatakse hapukirsse ja võikreemi ning mis seejärel šokolaadiglasuuriga kaetakse. Koogil on ka paralleelnimetus, mis on tuletatud ühe 19. sajandi alguses ilmunud saksa kirjandusteose peategelase nimest, kuna koogis esinevad värvid sarnanevad küsitava kirjandustegelase kirjelduses mainitud värvidele – must, punane ja valge. Arvatakse, et tegelase prototüübiks võis olla 16. sajandil elanud krahvinna Margaretha von Waldeck. **Kes on see Donauwelle koogile paralleelnimetuse andnud kirjandustegelane?**

LUMIVALGEKE

20. Kui eelmises küsimuses mainitud mustale, punasele ja valgele lisame ka rohelse, saame Palestiina lipuvärvid. Selle värvikombinatsiooni tõttu on saanud Palestiina vabadusliikumise sümboliks üks taim, ladinakeelse nimega *Citrullus lanatus*, mille vilja kujutisi kohtab sageli sealse tänavapildis ning meeleavaldustel. Vili liigitub bioloogiliselt puuviljaks ning selle viis suurimat kasvatajat on Hiina, Türgi, India, Iraan ja Alžeeria. **Mis puuvili?**

ARBUUS

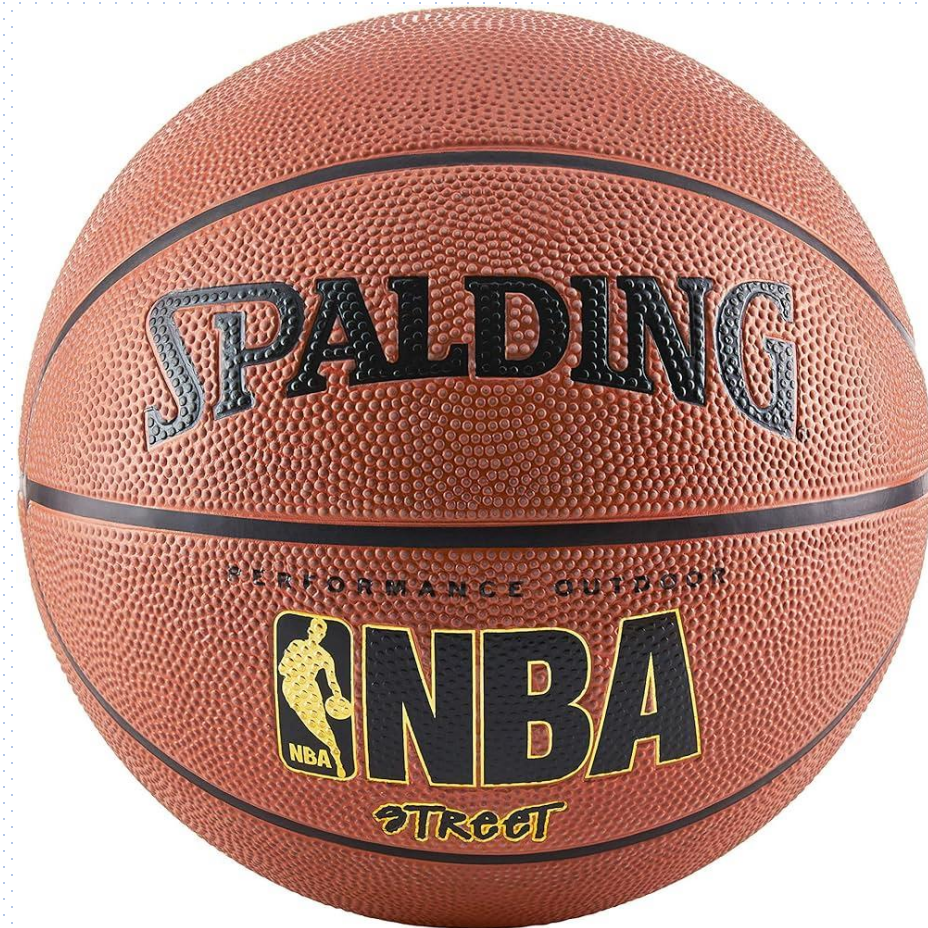

21. Hulgaliselt värvilisi puuvilju leiab ka särke ja aluspesu tootva USA firma Fruit of the Loom logolt. Firmale kuulub ka üks maailmakuulus spordivarustuse kaubamärk, mis toodab peamiselt palle. Kui see 1876. aastal Chicagos rajati, toodeti algselt pesapalli palle, kuid tänapäeval on nende ilmselt tuntuimaks toodanguks korvpallid. Vahemikus 1983–2021 mängiti nende pallidega ka NBA-s, seejärel aga hakati taas kasutama nende suurima rivaali Wilsoni toodangut. **Mis on see Fruit of the Loomile kuuluv pallitootja?**

FRUIT^{OF}_{THE} LOOM[®]

SPALDING

22. Kuulsaim pall filmiajaloos on ilmselt Tom Hanksi võrkpallist sõber Wilson filmis „Kaldale uhutud“. Veidral kombel on Tom Hanksi abikaasa näitlejanna Rita Wilson. 2020. aastal sattus paar meediapilti, kui selgus, et nad olid Austraalias koroonaviirusesse haigestunud. Samal aastal ilmus film, mis heitis selle üle ka nalja. Nimelt vabaneb filmi peategelane pärast 14 aastat Gulagi sunnitöölaagrist ja saadetakse missioonile. Filmi lõpus selgub, et enese teadmata oli just tema koroonaviiruse nullpatsient ning oma rännakute ja seikluste ajal oli ta haigust jõudsalt levitanud. Korraks näidatakse filmis ka iseennast kehastavat Tom Hanksi, kes annab peategelasele autogrammi, samal ajal kui peategelane tema peale köhib. **Mis film?** Olgu veel vihjeks öeldud, et tegemist järjefilmiga.

„BORAT 2“

(„Borat Subsequent Moviefilm: Delivery of Prodigious Bribe to American Regime for Make Benefit Once Glorious Nation of Kazakhstan“)

23. Kui eelmise küsimuse filmis veetis peategelane sunnitöölaagris 14 aastat, siis ühe muusikali algul vabaneb peategelane vanglast pärast 19 aastat. Muusikali jooksul viidatakse talle korduvalt kui vang number 24601. Viimati võis muusikali Eesti lavalaudadel näha eelmise aastal lõpul Vanemuises ning teater on teatanud, et suure publikumenu tõttu saab seda taas kaeda ka järgmisel hooajal. Eelpool mainitud tegelase rolli kehastab Mikk Saar, varasemalt on seda teinud ka Koit Toome ja Jassi Zahharov. **Mis muusikal?**

„HÜLJATUD“ / „LES MISERABLES“

24. Järgmise aasta algul etendatakse eelnevalt küsitud muusikali ka Malmö Arena laval. Kuid juba kuu aja pärast kõlab samal laval kaunis eesti keel, kui Eurovisiooni võistlustulle astuvad Puuluup ja 5Miinust, sh muidugi ka tänase mängu esimese küsimuse kangelane Lancelot. Eesti keelt kuuleb Eurovisioonil küllaltki harva. Veidral kombel juhtus see viimati samuti Malmö Arena laval ning ka tookord oli Rootsile eelnevalt korraldusõiguse võitnud Loreen. **Kes on seni viimane Eurovisioonil eestikeelset laulu esitanud artist?** Tema nimi on mugandatud versioon Rootsi kaitsepühaku nimest, kes elas ja tegutses 14. sajandil Vadstena kloostri, Malmöst u 375 km põhjapool.

VIIGILAHUTAJA: Mitu punkti sai mainitud lugu Eurovisiooni võistluse finaalis?

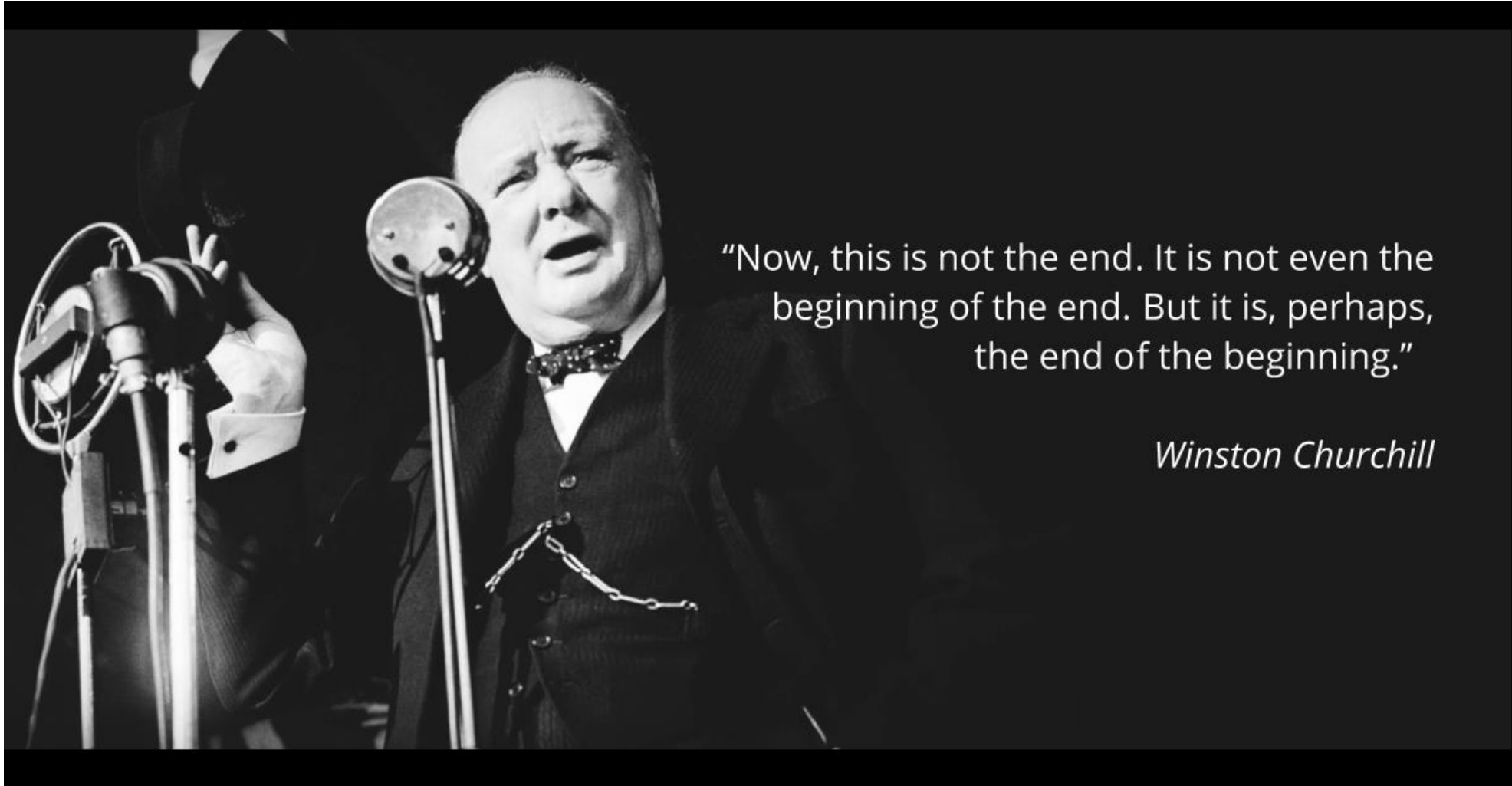

BIRGIT (SARRAP / ÕIGEMEEL)

Viigilahutaja: Lugu „Et uus saaks alguse“ teenis 19 punkti ja lõpetas
20. kohal

AITÄH!

"Now, this is not the end. It is not even the beginning of the end. But it is, perhaps, the end of the beginning."

Winston Churchill